

GREGOR, M. *Historiografia rímskeho práva na Slovensku.*

Praha: Leges, 2021, 363 s.

Nakladatelství Leges v roce 2021 vydalo monografii JUDr. Martina Gregora, PhD., z katedry římského, kanonického a církevního práva Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, s názvem *Historiografia rímskeho práva na Slovensku* a podtitulem *Príbeh štyroch profesorov*. Kniha čítající celkem 363 stran je přehledně členěna na seznam zkratk, předmluvu, úvod, čtyři kapitoly dělené do podkapitol, z nichž každá pojednává o jednom z profesorů, závěr, seznam archivních pramenů, seznam použité literatury, anglické shrnutí, klíčová slova, autorův stručný životopis, pět příloh a jmenný rejstřík. Na obálce knihy nalezneme portrétní fotografie čtyř profesorů římského práva, o jejichž životě a díle autor pojednává. Jsou jimi Otakar Sommer (1885–1940), Miroslav Boháček (1899–1982), Karol Rebro (1912–2000) a Peter Blaho (1939–2018).

V úvodu své monografie autor zdůvodňuje, proč se rozhodl zabývat právě jmenovanými profesory, když v Bratislavě působili i další učitelé, kteří se věnovali římskému právu. Vysvětlení je jednoduché: podle M. Gregora jejich dílo působí jako uzavřený celek (s. 23), protože se rozhodl pominout zajisté neméně zajímavé životaběhy Jana Vážného (1890–1942), Václava Budila (1894–1982) a Martina Vietora (1906–1976). Popisuje též postavení římského práva jakožto předmětu vyučovaného na právnických fakultách v habsburském mocnářství po porážce revoluce 1848/1849, resp. po reformě ministra kultu a vyučování hraběte Leopolda Lva Thun-Hohensteina.

V následujících kapitolách, které tvoří jádro práce, autor chronologicky líčí soukromý život, vědeckou dráhu i dílo čtyř romanistů, kteří zásadním způsobem ovlivnili vědu římského práva na Slovensku. Čerpá přitom z ohromného bohatství literatury a archivních pramenů, které shromáždil během svého studia v České republice a na Slovensku. Stěží bychom v seznamu použité literatury a studovaných archivních fondů našli pomyslnou mezeru – M. Gregorovi neunikla ani soukromá korespondence nebo články publikované v denním tisku pod redakčními zkratkami, které přesvědčivě dešifruje. Poznámkový aparát čítající 1 154 poznámek pod čarou vypovídá o svědomité práci s prameny, díky níž se autorovi podařilo složit množství informací do čtyř souvislých a čtivých příběhů.

V životopisech jednotlivých profesorů římského práva se nevyhýbá kapitolám, za jejichž vypsání by zřejmě jejich protagonisté rádi nebyli; M. Gregor se jim však věnuje programově: „Život a dielo jednotlivých profesorov sa usilujem podrobiť čo najobjektívnejšej historickej analýze, pričom často poukazujem aj na niektoré aspekty, ktoré nevyznievajú v ich prospech“ (s. 16). Tímto statečným přístupem se autorovi podařilo zachytit životní příběhy romanistů v neobvyklé komplexnosti, která v určitých případech

dokonce může vést k přehodnocení jejich historického významu. Hodnotícími soudy šetří a zasazení zvratů v životech bratislavských romanistů do kontextu československých dějin ponechává jednotlivým čtenářům (srov. např. s. 231).

Proto se spíše, než o převyprávění jednotlivých kapitol, pokusím tento autorův záměr uskutečnit a zaznamenat několik postřehů, k nimž jsem dospěl během četby faktů, které nám M. Gregor pečlivě předestírá. Na příkladu Otakara Sommera lze ukázat, jakým nesnáším čelila zakladatelská generace bratislavské právnické fakulty: zápasila s nepřejícností prostředí, bytovou nouzí, která vyústila v jejich letité trmácení na trase Praha–Bratislava i se zvláštním steskem za svou *alma mater*, již byla v naprosté většině prvních učitelů Právnické fakulty Univerzity Komenského pražská právnická fakulta.

O. Sommer díky své srdečné a upřímné povaze kolem sebe shromáždil široký okruh přátel, kolegů, studentů, které pravidelně a rád hostil v jídelním voze bratislavského rychlíku, v romanistickém semináři v Bratislavě nebo ve svém pražském bytě, obklopen knihami, které tak miloval. Zejména po svém návratu na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy však kvůli své otevřenosti narazil a nechal se – možná zbytečně – zatáhnout do polemiky kolem profesury Theodora Saturníka. M. Gregor na pozadí této aféry přináší přesvědčivé důkazy o *akademickém inbreedingu*, který na pražské právnické fakultě vedl nejpozději ve druhé polovině 20. let 20. století k vytvoření nezdravého, uzavřeného prostředí, natolik odlišného od tehdejšího ovzduší bratislavského.

Miroslav Boháček byl jedním z prvních studentů, kteří již během svého – dnes bychom řekli magisterského – studia strávil semestr v zahraničí, a to na Sicílii. Po svém návratu úspěšně dostudoval právnickou fakultu v Praze a záhy se habilitoval pro obor římského práva. M. Boháček mohl v Bratislavě dobře navázat na činnost svého učitele O. Sommera, a během svého působení na Právnické fakultě Univerzity Komenského nadchl pro studium právní romanistiky mnoho studentů, z nichž časem vyrostli jeho nástupci.

Jedním z nich byl Karol Rebro, kterého vypjatý slovenský nacionalismus vedl v roce 1939 k výpadům protižidovským i protičeským (s. 157–160). Habilitoval se v roce 1941, mimořádnou profesuru získal v roce 1944. Téhož roku přestupuje z Hlinkovy slovenské lidové strany do Komunistické strany Slovenska, přidává se k povstalcům a stává se blízkým spolupracovníkem Gustava Husáka. Řádným profesorem byl jmenován v roce 1946, v akademickém roce 1949/1950 působí jako rektor Slovenské univerzity. Pád agilního straníka nastává v roce 1951, kdy byl vyloučen z KSS a propuštěn z univerzity. Pět měsíců je bez zaměstnání, od října 1951 pracuje v Univerzitní knihovně v Bratislavě, od roku 1954 působí jako vědecký pracovník v (pozdějším) Ústavu státu a práva Slovenské akademie věd. Za své postoje během Pražského jara je K. Rebro postižen vyloučením ze strany (do níž byl předtím opětovně přijat), kterýžto „trest“ je později zmírněn na napomenutí s výstrahou (s. 199).

V 70. a 80. letech hvězda K. Rebra neustále stoupá, jezdí po zahraničních konferencích, sbírá nejrůznější ocenění, soukromou dovolenou tráví ve Francii nebo Řecku (s. 200). Podle dochovaných svědectví se zasloužil o zachování římského práva na právnických fakultách v Československu, nepochybně byl vynikajícím romanistou. V roce 1993 byl jmenován čestným doktorem bratislavské univerzity. Nemohu souhlasit s tvrzením M. Gregora, že „[v] období komunistické diktatury to Karol Rebro objektivně nemal ľahké“ (s. 232). Naopak: podle toho, co autor ve své monografii uvádí, na mě K. Rebro působí dojmem dobře situovaného člověka, který díky svým klientelistickým vazbám dokáže bez

větších problémů úspěšně působit za fašismu, socialismu i mečiarismu. Věřím, že recenzovaná monografie přispěje k přehodnocení odkazu K. Rebra, který je např. na slovenské Wikipedii prezentován až příliš růžově.¹⁰²

Velice odlišným dojmem na mě působí život a dílo Petera Blaha, jenž po udělení titulu promováného právníka pracoval jako podnikový právník v Západoslovenských mlékárnách a později jako právní čekatel na Okresním soudu Bratislava-město. Z inzerátu se dozvěděl o konkurzu na místo učitele Právnické fakulty Univerzity Komenského, v němž uspěl a koncem roku 1967 nastoupil na katedru dějin státu a práva jako asistent. V roce 1981 byl jmenován docentem a jako nestraník tím narazil na pomyslný skleněný strop. Teprve po změně poměrů byl v roce 1991 jmenován profesorem, téhož roku byl zvolen děkanem bratislavské právnické fakulty. M. Gregor důkladně dokumentuje jeho vědecké, pedagogické i organizační úspěchy na poli slovenské i evropské právní vědy. Byl skutečným rytířem, což v roce 2001 potvrdil i papež Jan Pavel II., když mu udělil Řád sv. Řehoře Velikého v hodnosti rytíře-komandéra.

Knize M. Gregora lze stěžít co vytknout. Jedinou drobnou metodologickou připomínku bych chtěl vznést k rozhovorům, které vedl s několika respondenty. Vzorně je cituje vč. uvedení přesného data, domnívám se však, že by bylo lepší, kdyby z těchto rozhovorů pořídil záznamy v souladu se zavedenou metodologií orální historie a uložil je jako ucelenou sbírku do univerzitního archivu, příp. fakultní knihovny, aby byly podobně jako literatura nebo archiválie dostupné i pro další badatele.¹⁰³

Nezbývá než dodat, že recenzovaná monografie je důstojnou připomínkou 100. výročí založení Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě (1921–2021), významným příspěvkem k dějinám československé a slovenské právní vědy ve 20. století a vzorem pro další životopisce našich velkých právníků.

Adam Csukás

doi: 10.14712/2464689X.2022.47

¹⁰² Viz <https://perma.cc/V6M3-Z57G>. [cit. 23. 07. 2022].

¹⁰³ K tomu srov. VANĚK, M. – MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Karolinum, 2015.